

ISSN 2663-9114

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ВІСНИК
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

Випуск 31 (187)

Серія: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

**Чернігів
2025**

ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ СЕРІЇ «ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ»

Голова редакційної колегії		Chairman of the editorial board	
Носко М. О.	д-р пед. наук, проф., акад. НАПН України	Nosko M. O.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the NAPS of Ukraine (Ukraine)
Вільчковський Е. С.	д-р пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України (Польща)	Vilchkovskiy E. S.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresp. Member of the NAPS of Ukraine (Poland)
Гаркуша С. В.	д-р пед. наук, проф.	Harkusha S. V.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Горошко Ю. В.	д-р пед. наук, проф.	Horoshko Yu. V.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Грищенко С. В.	д-р пед. наук, проф.	Hryshchenko S. V.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Густавсон Н.	д-р філос. наук, проф. (Фінляндія)	Gustavson N.	Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Finland)
Давиденко А. А.	д-р пед. наук, проф.	Davydenko A. A.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Дорошенко Т. В.	д-р пед. наук, проф.	Doroshenko T. V.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Жила С. О.	д-р пед. наук, проф.	Zhylyla S. O.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Завацька Л. М.	канд. пед. наук, проф.	Zavatska L. M.	PhD in Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Костюченко А. О.	канд. пед. наук	Kostiuchenko A. O.	PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine)
Кузьменко Н. М.	д-р пед. наук, доцент	Kuzmenko N. M.	Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ukraine)
Лазаренко М. Г.	канд. пед. наук, доцент	Lasarenko M. G.	PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ukraine)
Лонг С.	PhD з пед. наук (Ірландія)	Long S.	PhD in Pedagogical Sciences (Ireland)
Матвійчук Л. А.	канд. пед. наук, доцент	Matviichuk L. A.	PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ukraine)
Міненко А. О.	д-р пед. наук, проф.	Minenok A. O.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Носовець Н. М.	канд. пед. наук, доцент	Nosovets N. M.	PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ukraine)
Пліско В. І.	д-р пед. наук, проф.	Plisko V. I.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Проніков О. К.	д-р пед. наук, проф.	Pronikov O. K.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Савченко В. Ф.	канд. пед. наук, проф.	Savchenko V. F.	PhD in Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Стрілець С. І.	д-р пед. наук, проф.	Strilets S. I.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Терентьєва Н. О.	д-р пед. наук, проф.	Tetentieva N. O.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Тимошко Г. М.	д-р пед. наук, проф.	Tymoshko H. M.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Торубара О. М.	д-р пед. наук, проф.	Torubara O. M.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Третяк О. С.	д-р пед. наук, проф.	Tretiak O. S.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
Трояновська М. М.	канд. пед. наук, доцент	Troianovska M. M.	PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ukraine)
Янченко Т. В.	д-р пед. наук, проф.	Yanchenko T. V.	Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Відповідальний за випуск – доктор педагогічних наук, професор Гаркуша С. В.

Заснований 30 листопада 1998 р.

(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.)

Адреса редакційної колегії:

14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, тел. (04622) 3-20-09

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка (Протокол № 7 від 29.01.2025 р.)

Збірник наукових праць

«Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка»
(Серія: Педагогічні науки) включено до Переліку наукових фахових видань України, категорія «Б».
Наказ МОН України № 409 від 17 березня 2020 р.

УДК 377.1:796.071.4

DOI: 10.58407/visnik.253140

Литвин Андрій

ORCID 0000-0002-7755-9780
Researcher ID CAG-5074-2022
SCOPUS-Author ID 57210312320

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (Львів, Україна)
E-mail: avlytovyn@gmail.com

Руденко Лариса

ORCID 0000-0003-1351-4433
Researcher ID AAM-1275-2020
SCOPUS-Author ID 57210320375

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Львів, Україна) E-mail: lara.rudenko@gmail.com

Боровик Людмила

ORCID 0000-0003-2949-2187
Researcher ID AAH-9741-2020
SCOPUS-Author ID 56742715800

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін,
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
E-mail: blv_nadpsu@ukr.net

Соловійов Валерій

ORCID 0000-0003-3936-0559
ResearcherID DVA-7073-2022
Scopus ID 57210892487

Доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та психології
Львівського державного університету фізичної культури
імені Івана Боберського (Львів, Україна)
E-mail: valerisoloveryov@gmail.com

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність статті зумовлена загальною потребою якісного кадрового забезпечення соціально-економічного розвитку країни в умовах воєнного стану. При цьому на законодавчому рівні визначено пріоритетність покращення рівня здоров'я, фізичної підготовленості громадян, формування й активізації у них особистісної потреби щодо здоров'язбереження, фізкультурно-оздоровчої діяльності та здорового способу життя.

Мета роботи. Висвітлити особливості методики формування педагогічної компетентності здобувачів вищої фізкультурно-педагогічної освіти та запропонувати шляхи її вдосконалення.

Наукова новизна. Полягає в обґрунтуванні основних напрямів вдосконалення методики педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання під час навчання у ЗВО фізкультурного профілю.

Висновки. Педагогічна підготовка здобувачів вищої фізкультурно-педагогічної освіти має відрізнятися системним характером змісту, опиратися на новітні наукові досягнення, спрямовуватися на комплексне розв'язання актуальних завдань розвитку їхньої педагогічної компетентності, цілеспрямовану перебудову свідомості всіх суб'єктів фізкультурно-педагогічної освіти у ЗВО в напрямі цілісного бачення процесу фізичного виховання школярів.

Зміст педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО фізкультурного профілю передбачає: інтегрування теоретичних і методичних психолого-педагогічних знань, вироблення та розвиток практичних умінь і навичок педагогічної діяльності в галузі фізичної культури, різні форми самоосвітньої діяльності, що сприяють особистісному саморозвитку та професійному самовдосконаленню здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти.

У подальших дослідженнях потрібно розробляти питання вдосконалення навчально-методичного забезпечення й освітніх технологій підготовки вчителів фізичного виховання на рівні бакалаврату та магістратури; комплексному аналізі педагогічного забезпечення фізкультурно-оздоровчих програм і технологій тощо.

Ключові слова: *заклади вищої освіти, педагогічна компетентність, майбутні учителі фізичного виховання, методика педагогічної підготовки, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. В сучасних соціально-економічних умовах, коли в Україні запроваджено воєнний стан внаслідок віроломного повномасштабного вторгнення російського агресора, зростають вимоги до компетентності випускників закладів вищої освіти, зокрема їхньої функціональної готовності до подальшого особистісного та професійного вдосконалення, підтримки психічного і фізичного здоров'я нації. Освіта має перетворитися на дієвий механізм гармонійного розвитку особистості, підготовленої до викликів ХХІ ст. (діджиталізація, енергетична, економічна, екологічна, демографічна кризи, загострення міждержавних протистоянь, національних конфліктів тощо).

Актуальність роботи зумовлена тим, що потреби кадрового забезпечення соціально-економічного розвитку країни в таких умовах вимагають упровадження в систему вищої освіти інноваційних психолого-педагогічних, економічних, управлінських, інформаційних підходів задля підвищення якості професійної підготовки фахівців різного профілю. При цьому на законодавчому рівні акцентується, що головним пріоритетом держави є покращення рівня здоров'я, фізичної підготовленості громадян, формування й активізації у них особистісної потреби щодо здоров'язбереження, фізкультурно-оздоровчої діяльності та здорового способу життя. Вирішення цих складних завдань покладаються на працівників галузі фізичної культури і спорту (ФКіС).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних дослідженнях різнопланові проблеми фізкультурно-педагогічної освіти привертають значну увагу науковців і практиків. Формування особистості майбутнього вчителя фізичного виховання є предметом наукового пошуку вітчизняних учених: О. Ажиппо, О. Безкопильний, Ю. Бріскін, С. Гуменюк, Л. Демінська, П. Джуринський, Ю. Драгнєв, Є. Захаріна, Л. Іванова, С. Карасєвич, Ю. Мосєйчук, О. Проніков, Н. Сороколіт, Н. Степанченко, О. Тимошенко, А. Цюсь, Б. Шиян та ін. У їхніх працях висвітлено вимоги до здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти, проаналізовано основні напрями формування та розвитку особистості вчителя, обґрунтовано необхідність змін у різних компонентах і аспектах відповідних освітніх програм. Результати наукових досліджень переконують, що необхідно складовою професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, яка детермінує інтегрування здобутих компетентностей та оптимізацію всього освітнього процесу, є забезпечення педагогічної спрямованості освітньої траєкторії.

Мета нашої статті – висвітлити особливості методики формування педагогічної компетентності здобувачів вищої фізкультурно-педагогічної освіти та запропонувати шляхи її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетом удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО фізкультурного профілю є пошук і реалізація шляхів підвищення ефективності методів і освітніх технологій, спрямованих на формування їхньої педагогічної компетентності.

Як зазначає О. Тимошенко, сучасна система професійної підготовки педагогічних працівників у ЗВО потребує суттєвого оновлення та глибокого реформування. Її переважно традиційні форми не забезпечують виконання закладами вищої освіти завдань щодо підготовки фахівців нової генерації, здатних критично та творчо мислити, самореалізовуватися в сучасних життєвих умовах, зокрема у професійній діяльності. Відтак формальні методи надання і контролювання знань необхідно замінювати комплексними задля забезпечення об'єктивності оцінювання знань здобувачів освіти і підвищення їхньої мотивації до продуктивної навчально-пізнавальної діяльності впродовж усього періоду навчання [7, 132]. При цьому зазначимо, що «сучасна методична наука, віддаючи належне організаційно-технічним питанням, переносить центр ваги на дослідження внутрішніх закономірностей навчання і виховання» [3, 497].

Методика педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до професійної діяльності у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) орієнтується на опанування здобувачами необхідних психолого-педагогічних знань, вироблення відповідних умінь і навичок для ефективної професійно-педагогічної діяльності з фізичного виховання школярів, оволодіння засобами, формами і методами проведення навчальних занять з фізичної культури, розвиток прагнення до професійного й особистісного самовдосконалення в педагогічній діяльності. Її мета полягає у формуванні у здобувачів належної педагогічної компетентності. Зважаючи на це, до *головних завдань* методики педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання відносимо:

- розроблення оптимального змісту психолого-педагогічних дисциплін, визначення шляхів їх інтегрування з професійно орієнтованими для покращення якості педагогічної підготовки здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти;

- забезпечення досягнення майбутніми вчителями фізичного виховання належного рівня опанування психолого-педагогічних знань, усвідомлення оптимальних шляхів покращення освітнього процесу у ЗЗСО;

- ретельний добір і систематизацію форм, методів і прийомів навчання майбутніх учителів фізичного виховання з метою вироблення у них умінь і навичок організації фізкультурно-оздоровчої діяльності у ЗЗСО та інших закладах галузі ФКіС;

- формування професійно-педагогічної спрямованості особистості здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти, вивчення передового досвіду у галузі фізичного виховання школярів, розроблення методичних рекомендацій щодо майбутньої професійно-педагогічної діяльності вчителів фізичного виховання;

- мотивування майбутніх учителів фізичного виховання до педагогічної творчості у професійній діяльності, допомога їм у набутті власного педагогічного досвіду, залучення до узагальнення передового досвіду у процесі педагогічної підготовки, спонукання до подальшого розвитку їхніх соціально і професійно важливих якостей особистості [1, 11].

Методичними механізмами ефективної реалізації змісту педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання вважаємо: формування тезаурусу їхньої професійно-педагогічної діяльності з метою розвитку когнітивно-комунікативного простору професійної взаємодії; створення комплексу навчально-професійних завдань, спрямованих на досягнення цілей майбутньої професійно-педагогічної діяльності, виконання складних професійних функцій і соціальних рольових позицій, оволодіння необхідними педагогічними діями. Різноманітність цих завдань на дидактичному рівні забезпечує пізнавальну гнучкість педагогічної підготовки, уможливорює її інтенсифікацію, створює умови для індивідуального та колективного налаштування суб'єктів освітнього процесу на продуктивну взаємодію. Багаторівневий характер змодельованих навчально-професійних завдань, полікритеріальність їх постановки та різноваріантність розв'язання сприяють підвищенню пізнавально-дослідницької активності здобувачів та всебічному прояву їхнього творчого потенціалу [6, 390–391].

Актуалізація нагальних освітніх завдань, неперервне ускладнення змісту професійної освіти спонукає викладачів ЗВО фізкультурного профілю до пошуку нових форм і методів навчання, спрямованих на підвищення якості підготовки майбутніх учителів фізичного виховання відповідно до сучасних запитів суспільства. До традиційних шляхів формування їхньої педагогічної компетентності дослідники відносять: цілеспрямоване опанування здобувачами психолого-педагогічних знань, умінь і навичок; планомірне виховання та саморозвиток їхньої загальної та педагогічної культури; активне залучення до громадсько-педагогічної діяльності; динамічну педагогічну практику; вивчення передового педагогічного досвіду в галузі фізичного виховання школярів. У цьому контексті методика педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання має двоєдину мету: з одного боку, викладачі ЗВО фізкультурного профілю мають цілеспрямовано використовувати сукупність певних методів, з іншого, під час вивчення педагогічно спрямованих дисциплін здобувачам фізкультурно-педагогічної освіти потрібно оволодіти різноманітними методами навчання, зокрема загальнопедагогічними та методами фізичного виховання [5, 18].

У зв'язку з цим особливу увагу привертає *стратегія евристичного навчання*, зорієнтована на інтенсифікацію випереджувальної професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання та поліваріантність її реалізації у ЗВО фізкультурного профілю. Це уможливорює виявлення проблем і суперечностей освітнього процесу та рефлексивне використання внутрішніх ресурсів його суб'єктів для їх вирішення. Для уникнення домінування репродуктивного способу передачі знань і вмінь щодо їх застосування необхідно сформувати у майбутніх учителів фізичного виховання систему психолого-педагогічних знань з опорою на принципи відкритості, гнучкості, діалогічності, завдяки чому відбувається активізація їхньої пізнавальної діяльності. Науковці виокремлюють у цій стратегії три процедури: цілепокладання, інформаційно-пізнавальне структурування, осмислення досвіду навчально-професійної діяльності, які тісно взаємопов'язані й розгортаються у процесі професійно-педагогічної підготовки на комплементарній основі [6, 385–389]. Методична цінність використання у випереджувальній педагогічній підготовці майбутніх учителів фізичного виховання стратегії евристичного навчання визначається тим, що створюється підґрунтя для «рекурсивного навчання» (У. Долл), яке забезпечує постійне повернення до засвоєного раніше та сприяє встановленню рефлексивних зв'язків із ситуацією в суспільстві, іншими людьми, довкіллям тощо.

Методичному забезпеченню реалізації стратегії евристичного навчання властиві важливі характеристики, які розкривають потреби прогнозованих трансформацій процесу педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання та сприяють вирішенню завдань їхньої випереджувальної професійної підготовки у ЗВО фізкультурного профілю на тактичному й операційному рівнях, забезпечуючи ефективність навчального плану підготовки учителів фізичного виховання [4].

Опираючись на викладене, організація педагогічної підготовки здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти на інноваційних засадах має відрізнятися нелінійністю, мобільністю, орієнтуватися на конструювання здобувачами індивідуальних освітніх траєкторій. Оскільки результативність освітнього процесу і його професійна спрямованість визначаються як змістом навчання, так і способами його

опанування здобувачами освіти, педагогічну підготовку майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО фізкультурного профілю потрібно оптимізувати шляхом зміщення акценту на активне й інтерактивне навчання, ґрунтуючись на діяльнісному підході до засвоєння психолого-педагогічних знань. Відповідно, методичне забезпечення цього процесу має опиратися на методи навчання, які розвивають активність і самостійність пізнавальної діяльності здобувачів, сприяють ефективному виробленню педагогічних умінь і навичок, необхідних для розв'язання професійно-педагогічних завдань у галузі фізичного виховання школярів [2, 46].

Формування педагогічної компетентності як інтегрованого результату професійної підготовки випускників ЗВО фізкультурного профілю потребує певної переорієнтації освітнього процесу, відповідно до якої їхня педагогічна компетентність визначатиметься сукупністю задекларованих в освітньо-професійній програмі компетентностей, що в подальшому застосовуватимуться для вирішення широкого спектру професійно-педагогічних завдань. Методичним підґрунтям трансформації професійної підготовки з метою формування й розвитку у майбутніх учителів фізичного виховання педагогічної компетентності вважаємо положення про: необхідність узгодження цілей і спрямування результатів опанування навчальних дисциплін соціально-гуманітарної, природничо-наукової, професійної та науково-предметної підготовки на формування у здобувачів педагогічної компетентності як інтегрованого результату фізкультурно-педагогічної освіти; забезпечення змістово-технологічної наступності під час засвоєння психолого-педагогічних та інших дисциплін, передбачених освітньо-професійною програмою, що сприяє цілісності та цілеспрямованості професійної підготовки, неперервному розвитку педагогічної компетентності здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти.

На методичному рівні реалізація цих положень вимагає організації цілісної випереджувальної педагогічної підготовки в контексті майбутньої професійно-педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання школярів із застосуванням: педагогічних засобів і прийомів, зорієнтованих на аналіз здобувачами явищ і процесів, що вивчаються, осмислення та інтеріоризацію професійних цінностей, що впливають на професійне самовизначення і розвиток потреби неперервного самовдосконалення у професії; інтерактивних і дослідницьких методів навчання для набуття майбутніми вчителями фізичного виховання досвіду рефлексивної, комунікативної, управлінської, проєктної діяльності в освітній галузі, що сприяє розвитку професійно-педагогічних і соціально-педагогічних компетентностей [6, 392–393].

Розглянемо основні **напрями вдосконалення** методики формування у майбутніх здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти педагогічної компетентності:

– *Оптимізація навчально-методичного забезпечення педагогічної підготовки у контексті вимог компетентнісного підходу* передбачає розроблення сучасних навчально-методичних комплексів (НМК) для опанування психолого-педагогічних дисциплін. Кожний НМК має містити: програмно-нормативне забезпечення; підручник, навчальний посібник чи конспект лекцій; збірник теоретичних і практичних завдань або відповідний практикум; хрестоматійні матеріали; довідники; дидактичні матеріали для самостійної роботи здобувачів і здійснення поточного та підсумкового контролю; методичні рекомендації для викладачів і здобувачів освіти стосовно ефективного викладання та засвоєння конкретної психолого-педагогічної дисципліни. Використання НМК уможливорює цілісне бачення навчальної дисципліни в комплексі програмного забезпечення, змісту навчального матеріалу, форм і методів навчання, способів самостійної роботи тощо. Полікомпонентна структура НМК передбачає системне послідовне засвоєння навчального матеріалу та сприяє активному залученню здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти практично на всіх етапах педагогічної підготовки: від визначення її цілей до рефлексії та оцінювання (самооцінювання) освітніх результатів через самостійну навчальну та дослідницьку роботу. Істотною вимогою до створення НМК є його блоково-модульна побудова, що забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу, самостійний поступ здобувачів з урахуванням їхніх особистісних потреб, усвідомлення власних можливостей, індивідуальних особливостей; орієнтується на розширення обсягу самостійної роботи здобувачів і перетворення їх на суб'єктів навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності. Якість засвоєння НМК на такій основі підвищиться завдяки використанню комп'ютерно орієнтованих засобів навчання: зміст матеріалу навчальної дисципліни може бути поданий в електронному вигляді, що дає здобувачам змогу самостійно опановувати навчальні модулі в індивідуальному темпі, виконувати комп'ютеризоване тестування, зокрема в режимі on-line, що забезпечує економію навчального часу та підвищує продуктивність суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії.

– *Упровадження новітніх методів навчання й освітніх технологій, що підсилюють практико орієнтованість педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання*, спонукають до самостійного пошуку та поглиблення знань, свідомого застосування сформованих компетентностей для вирішення різноманітних життєвих і професійних завдань. Йдеться про розвивальні й особистісно орієнтовані технології, що ґрунтуються на активних та інтерактивних методах навчання, які передбачають моделювання ситуацій, що відображають різні види професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання. Їх розв'язання дає змогу здобувачам фізкультурно-педагогічної освіти розширити досвід проєктувальної, комунікативної, організаційно-управлінської, рефлексивно-оцінювальної діяльності у професійній сфері, що суттєво впливає на успішне формування педагогічної компетентності. Педагогічна цінність активних та інтерактивних методів навчання визначається їх рефлексивно-діяльнісною сутністю, що спонукає здобувачів на рефлексивному рівні виявляти навчально-пізнавальну

активність, самостійність, вираженість і відповідальність під час ухвалення рішень в мінливих соціальних умовах сьогодення.

– *Організація педагогічної практики здобувачів освіти у контексті обов'язків і завдань їхньої майбутньої професії.* Зазначимо, що зміст і методи реалізації практики мають відповідати сутності та структурі педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання. Однією з ключових методичних вимог до змісту педагогічної практики є використання завдань, які відображають загальні проблеми їхньої професійно-педагогічної та соціально-педагогічної діяльності у ЗЗСО, враховують запити роботодавців і стейкхолдерів і мають допустимий рівень складності, що уможлиблює прогнозування різноманітних способів їх вирішення й отримання відповідних результатів. Суттєва роль педагогічної практики у формуванні педагогічної компетентності вчителів фізичного виховання полягає у тому, що вона дає їм змогу набути власного досвіду фізкультурно-педагогічної діяльності та забезпечує адаптацію до професійного середовища.

– *Посилення ролі самоосвітньої та науково-дослідної діяльності здобувачів як базових складових педагогічної підготовки.* Серед дієвих засобів організації самостійної роботи майбутніх учителів фізичного виховання відзначимо: урахування запитів суспільства і завдань професійно-педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання школярів; застосування проблемно-модульних, інформаційно-комунікаційних технологій для активізації самостійної роботи здобувачів під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін; інтерактивних, зокрема проєктних, дослідницьких форм і методів навчання; використання рейтингової системи оцінювання знань; контролювання їх засвоєння за допомогою поточного та підсумкового тестування, яке може відбуватися на комп'ютерній основі.

Важливим елементом педагогічної підготовки є виконання здобувачами науково-дослідних проєктів з актуальних проблем освіти, психолого-педагогічних особливостей фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої діяльності у ЗЗСО тощо. Тематика науково-дослідних робіт має відповідати змісту та способам майбутньої професійної діяльності, запитам споживачів освітніх послуг. Це сприяє розвитку в майбутніх учителів фізичного виховання дослідницьких умінь, навичок їх застосування у професійно-педагогічній діяльності; виробленню вмінь співпрацювати у групі, набуттю досвіду ухвалення рішень.

– *Забезпечення взаємозв'язку педагогічної підготовки майбутніх учителів із виховним процесом у ЗВО фізкультурного профілю.* Виховання здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти здійснюється з урахуванням принципу самоврядування шляхом їх залучення до організації освітнього процесу у ЗВО, різноманітних видів позанавчальної науково-дослідної діяльності, громадської роботи з набуття комунікативного, організаторсько-управлінського, науково-професійного досвіду. Ефективність виховання під час педагогічної підготовки забезпечується: збільшенням обсягу самостійної роботи здобувачів у різних видах особистісно та соціально значущої діяльності, підтримкою та розвитком їхніх ініціатив; застосуванням активних та інтерактивних методів навчання та виховання відповідно до соціального контексту майбутньої професійно-педагогічної діяльності, що сприяє «зануренню» у професію; налагодженням змістово-технологічного взаємозв'язку між продуктивними методиками навчання, що реалізуються на аудиторних заняттях, та змістом, формами і методами виховання, які застосовуються в позааудиторний час, що сприяє узгодженості дій науково-педагогічного колективу щодо визначення підходів до виховання майбутніх учителів як соціально відповідальних громадян [6, 398].

Реалізація цих напрямів у професійній підготовці дасть змогу успішно сформувати усі складові педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичного виховання.

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових досліджень. Педагогічна підготовка має відрізнятися системним характером її змісту, опиратися на новітні наукові досягнення, спрямовуватися на комплексне розв'язання актуальних завдань професійно-особистісного становлення майбутніх учителів фізичного виховання, розвитку їхньої педагогічної компетентності, цілеспрямовану перебудову свідомості всіх суб'єктів фізкультурно-педагогічної освіти у ЗВО в напрямі цілісного бачення процесу фізичного виховання школярів. Вирішення цього завдання забезпечить: посилення психолого-педагогічної складової у професійній підготовці, акцентування на прикладних аспектах педагогічної підготовки, актуалізація фізкультурно-педагогічних вмінь і навичок застосування засвоєного матеріалу в реальній професійно-педагогічній діяльності.

Зміст педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО фізкультурного профілю передбачає: інтегрування теоретичних і методичних психолого-педагогічних знань, вироблення та розвиток практичних умінь і навичок педагогічної діяльності в галузі фізичної культури, різні форми самоосвітньої діяльності, що сприяють особистісному саморозвитку та професійному самовдосконаленню здобувачів фізкультурно-педагогічної освіти.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у формуванні бази даних, що охоплює методологію, методика та інструментарій педагогічних досліджень у галузі фізичного виховання і спорту; вдосконаленні навчально-методичного забезпечення й освітніх технологій підготовки вчителів фізичного виховання на рівні бакалаврату та магістратури; комплексному аналізу педагогічного забезпечення фізкультурно-оздоровчих програм і технологій тощо.

References

1. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки : навч. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 492 с.
Dubaseniuk O. A., Antonova O. Ye. (2008). *Metodyka vykladannia pedahohiky : navch. posib.* [Methodology of teaching pedagogy: manual]. Zhytomyr, Ukraine : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 492. [in Ukrainian].
2. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2003. 193 с.
Dubaseniuk O. A., Semeniuk T. V., Antonova O. Ye. (2003). *Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia do pedahohichnoi diialnosti : monohrafiia* [Professional preparation of future teachers for pedagogical activity: monograph]. Zhytomyr, Ukraine : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 193. [in Ukrainian].
3. Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень ; [заст. голов. ред. : О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко ; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
Entsyklopediia osvity (2008). [Encyclopedia of Education] / APN Ukrainy ; V. H. Kremen (ed.-in-chief); [eds.: O. Ya. Savchenko, V. P. Andrushchenko, S. O. Sysoieva]. Kyiv, Ukraine : Yurinkom Inter, 2008. 1040. [in Ukrainian].
4. Івашченко О., Худолій О. Системний аналіз навчального плану підготовки вчителя фізичної культури в педагогічних університетах. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. пр. в галузі фізичної культури та спорту. Вип. 12 : у 4-х т. Львів : НВФ «Українські технології», 2008. Т. 4. С. 93–97.
Ivashchenko O., Khudolii O. (2008). Systemnyi analiz navchalnoho planu pidhotovky vchytelia fizychnoi kultury v pedahohichnykh universytetakh [Systematic analysis of the curriculum for training physical education teachers at pedagogical universities]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy* : zb. nauk. pr. v haluzi fizychnoi kultury ta sportu – *Young sports science of Ukraine: collection of scientific works in the field of physical culture and sports*. Lviv, Ukraine : NVF «Ukrainski tekhnolohii». 12:4. 93–97. [in Ukrainian].
5. Матвійчук Т. Ф., Степанченко Н. І., Соловійов В. Ф. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури при вивченні психолого-педагогічних дисциплін. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. Чернігів, 2018. Вип. 154, т. 2. С. 18–21.
Matviichuk T. F., Stepanchenko N. I., Soloviov V. F. (2018). Udoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury pry vyvchenni psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin [Improving the professional training of future physical education teachers while studying psychological and pedagogical disciplines]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Serii : Pedahohichni nauky. Fizychnе vykhovannia ta sport – Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University named after T. G. Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences. Physical Education and Sports*. Chernihiv, Ukraine. 154: 2. 18–21. [in Ukrainian].
6. Соловійов В. Ф. Методологія, теорія та методика педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання : монографія. Львів : ЗУКЦ, 2023. 576 с.
Soloviov V. F. (2023). *Metodolohiia, teoriia ta metodyka pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia* : monohrafiia [Methodology, theory and methods of pedagogical training of future physical education teachers: monograph]. Lviv, Ukraine : ZUKTs. 576. [in Ukrainian].
7. Тимошенко О. В. Шляхи оптимізації професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури в умовах розвитку сучасної освіти в Україні. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* / за ред. С. С. Єрмакова. Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2008. № 9. С. 125–132.
Tymoshenko O. V. (2008). Shliakhy optymizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury v umovakh rozvytku suchasnoi osvity v Ukraini [Ways to optimize the professional training of future physical education teachers in the context of the development of modern education in Ukraine.]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu – Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports* / za red. S. S. Yermakova. Kharkiv, Ukraine: KhDADM (KhKhPI). 9. 125-132. [in Ukrainian].

Lytvyn Andrii

ORCID 0000-0002-7755-9780; Researcher ID CAG-5074-2022; SCOPUS-Author ID 57210312320

Doctor of Science Pedagogy, Professor,
Professor at Department of Practical Psychology and Pedagogy,
Lviv State University of Life Safety (Lviv, Ukraine) E-mail: avlytvyn@gmail.com

Rudenko Larysa

ORCID 0000-0003-1351-4433; Researcher ID AAM-1275-2020; SCOPUS-Author ID 57210320375

Doctor of Science Pedagogy, Professor,
Professor at Department of Practical Psychology and Pedagogy,
Lviv State University of Life Safety (Lviv, Ukraine) E-mail: lara.rudenko@gmail.com

Borovyk Lyudmyla

ORCID 0000-0003-2949-2187; Researcher ID AAH-9741-2020; SCOPUS-Author ID 56742715800

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of General Scientific and Engineering
Disciplines Department at the Bohdan Khmelnytskyi,
National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
(Khmelnitskyi, Ukraine) E-mail: blv_nadpsu@ukr.net

Soloviyov Valeriy

ORCID 0000-0003-3936-0559; ResearcherID DVA-7073-2022; Scopus ID 57210892487

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Pedagogy and Psychology
of the Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky
(Lviv, Ukraine) E-mail: valerisoloviyov@gmail.com

IMPROVEMENT OF METHODS FOR FORMING HIGHER EDUCATION STUDENTS' PEDAGOGICAL COMPETENCE

The relevance of the article is due to the urgent need for high-quality human resources for the socio-economic development of the country under martial law. At the same time, at the legislative level, the priority is given to improving the level of health and physical fitness of citizens, and to forming and activating their personal need for health protection, physical culture and recreation activities, and healthy lifestyle.

The purpose of the work is to highlight the features of the methodology for forming pedagogical competence of applicants for higher physical education and pedagogical education and to suggest ways to improve it.

Scientific novelty. It consists in substantiating the main directions of improving the methodology of pedagogical training of future physical education teachers during their studies at a higher educational institution of physical education.

Conclusions: Pedagogical training of applicants for higher physical education and pedagogical education should be distinguished by the systemic nature of the content, be based on the latest scientific achievements, aiming at a comprehensive solution to the current tasks of developing their pedagogical competence, a purposeful restructuring of the consciousness of all subjects of physical education and pedagogical education at higher education institutions in the direction of a holistic vision of the process of schoolchildren's physical education.

The content of pedagogical training of future physical education teachers at higher education institutions of physical education provides for: integration of theoretical and methodological psychological and pedagogical knowledge, development of practical skills and abilities of pedagogical activity in the field of physical culture, various forms of self-educational activity that contribute to personal self-development and professional self-improvement of applicants for physical education and pedagogical education. In further research, it is necessary to develop issues of improving educational and methodological support and educational technologies for training physical education teachers at the undergraduate and graduate levels; a comprehensive analysis of pedagogical support for physical education and health programs and technologies, etc.

Keywords: higher education institutions, pedagogical competence, future physical education teachers, pedagogical training methodology, professional training.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2025

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент **Цюприк А. Я.**

PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE SPECIALIST IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

<i>Anishchenko Viktoria, Razumeiko Natalia, Tkachenko Oleksandr, Radziievskyi Viktor</i> COMPREHENSIVE APPROACH TO IMPROVING THE PHYSICAL FITNESS OF SCES OFFICERS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF WAR.....	180
<i>Bahinskiy Serhiy, Bahinska Olha</i> INTEGRATION OF MOBILE APPLICATIONS INTO THE EDUCATIONAL PROCESS AT THE MODERN STAGE	186
<i>Beznoshchenko Oleksiy</i> FORMATION OF PROFESSIONAL QUALITIES OF FUTURE EDUCATIONAL MANAGERS AS A CURRENT PROBLEM OF MODERN PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE.....	192
<i>Burla Artem, Falko Vera, Nikitenko Kateryna</i> IMPROVEMENT OF STUDENTS' COMPETENCES BASED ON INFORMATIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	197
<i>Voiedilova Olena, Zaruba Mykola, Vitchenko Alona</i> THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF CREATIVE PEDAGOGY IN THE CONTEXT OF PHYSICAL EDUCATION.....	203
<i>Griban Grygoriy, Tkachenko Pavlo, Skoruy Ostap, Pilipchuk Pavlo, Tsymbalyuk Natalia</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHER.....	208
<i>Davidenko Pavlo</i> TRAINING OF PHYSICS TEACHERS TO IMPLEMENT THE CREATIVE COMPONENT OF STEM.....	214
<i>Deikun Mykola</i> CHALLENGES AND PROSPECTS OF TRAINING PUBLIC HEALTH SPECIALISTS AND THEIR EMPLOYMENT.....	221
<i>Dudorova Liudmyla, Brychuk Maria, Smirnova Zoia, Khurtyk Dmytro</i> TRAINING OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS SPECIALISTS FOR ORGANIZATION AND CONDUCT OF TOURIST ACTIVITIES	229
<i>Karaulova Svitlana, Tyshchenko Valeria, Symonik Anastasia, Voronkova Tetiana</i> FORMATION OF SPECIAL COMPETENCES IN HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIALTY OF «PHYSICAL CULTURE AND SPORTS» IN THE DISTANCE LEARNING MODE.....	235
<i>Lazarenko Mykola, Troianovska Mariya</i> THEORETICAL PROBLEMS AND SPECIFICITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS FOR WORK IN OUT-OF-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	241
<i>Lytvyn Andrii, Rudenko Larysa, Borovyk Lyudmyla, Solovyov Valeriy</i> IMPROVEMENT OF METHODS FOR FORMING HIGHER EDUCATION STUDENTS' PEDAGOGICAL COMPETENCE	247
<i>Mohylnyi Fedor</i> SPECIFICS OF PROFESSIONAL EDUCATION OF BACHELORS IN SOCIAL WORK IN THE UNITED KINGDOM.....	254
<i>Nosko Mykola, Doroshenko Dmytro, Nosko Julia</i> A PERSON-CENTERED APPROACH IN THE PHYSICAL EDUCATION OF FUTURE TEACHERS	259
<i>Pavlenko Viacheslav</i> DEVELOPMENT OF TEACHERS' ECONOMIC KNOWLEDGE IN THE SYSTEM OF LIFELONG EDUCATION: CHALLENGES OF THE 21 st CENTURY	264
<i>Plisko Valerii, Radzievskyi Rostyslav</i> BASIC TRAINING OF STUDENTS FOR ACTIVITIES IN A CRITICAL ENVIRONMENT (STATE OF EMERGENCY)	269